

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Ο δοκιμιογράφος αναφέρεται στη συμπεριφορά της μάζας. Αρχικά, καταδεικνύει την απολυτότητα των μαζών ως παράγοντα άκριτης αποδοχής των υποβαλλόμενων πεποιθήσεων ως αδιαπραγμάτευτων αληθειών. Ως απόρροια αυτού επισημαίνει την αυταρχική και μισαλλόδοξη αντίδραση στους αντιφρονούντες. Για αυτό το λόγο θεωρεί ότι δελεάζονται εύκολα από εκείνον που περιβάλλεται από την αίγλη της εξουσίας, ενώ αντιδρούν βίαια, όταν αντιληφθούν την αποδυνάμωσή του. Στην πρώτη περίπτωση συμπεριφέρονται δουλοπρεπώς, ενώ στη δεύτερη εκδηλώνουν αναρχία, στάσεις που εναλλάσσονται ανάλογα με το βαθμό ισχύος της εξουσίας. Η παραπάνω ψυχολογία καθιστά πλασματική την επαναστατικότητά τους, αφού ενστικτωδώς μετεωρίζονται μεταξύ αυτής και της δουλοπρέπειας. Δεδομένων αυτών θεωρεί ευτύχημα ότι η πρόοδος του τεχνολογικού πολιτισμού πραγματώθηκε πριν την υπεροχή των μαζών. (λέξεις 111)

B1. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο άνθρωπος ως άτομο είναι ανεκτικός στην αντίθετη άποψη, ενώ μαζικοποιημένος καθόλου. Η ατομικότητα αναδεικνύεται μέσα από την ελεύθερη σκέψη, την ικανότητα κριτικής αξιολόγησης των πραγμάτων και το πραγματωμένο δικαίωμα στην αμφισβήτηση. Ο άνθρωπος ως άτομο διαμορφώνει στάση και αποκτάει πεποιθήσεις ύστερα από ορθολογική αντιμετώπιση της ζωής και των πραγμάτων. Αναζητάει την αλήθεια μέσα από το διάλογο, την ανταλλαγή ιδεών και αποδέχεται την αντίθετη άποψη ως εφαλτήριο βαθύτερου προβληματισμού. Είναι δεκτικός στην αναθεώρηση. Αντίθετα, η μάζα «γνωρίζει» την αδιαπραγμάτευτη αλήθεια με απολυτότητα, την οποία και αρνείται να θέσει σε κίνδυνο μέσα από την αμφισβήτηση ή τη διαφωνία, που εγκυμονεί ένας γόνιμος διάλογος. (λέξεις 106)

B2. α) Ο συγγραφέας στην πέμπτη παράγραφο του κειμένου εναλλάσσει το α' πληθυντικό με το γ' πληθυντικό πρόσωπο. Με το α' πληθυντικό πρόσωπο υπογραμμίζει την καθολικότητα του θέματος, δηλαδή ότι όχι μόνο αυτός αλλά και η κοινωνία στο σύνολό της έχει παρατηρήσει και έχει αποδεχτεί ως απτή

πραγματικότητα ότι τόσο η επαναστατικότητα των μαζών, όσο και η δουλοπρέπεια δεν είναι εμπεδωμένη στάση ζωής, αλλά ενστικτώδης αντίδραση. Επίσης, με το α΄ πληθυντικό πρόσωπο χαρίζει στο κείμενο ζωντάνια, αμεσότητα, παραστατικότητα. Το γ΄ ενικό πρόσωπο το χρησιμοποιεί για να προσδώσει στα λεγόμενά του σχετικά με τη συμπεριφορά της μάζας αντικειμενικότητα και κύρος και να την παρουσιάσει ως γενικά αποδεκτή παρατήρηση. Με την εναλλαγή ακόμη ενισχύει τη διαφοροποίηση τη δική του και των αναγνωστών του από τη μαζική συμπεριφορά.

β) Στην τελευταία παράγραφο του κειμένου αναγνωρίζεται με βάση τη μορφή των προκείμενων προτάσεων υποθετικός συλλογισμός, επειδή η πρώτη προκείμενη στηρίζεται σε μία υπόθεση: «Αν η σημερινή δύναμη των δημοκρατιών υπήρχε την εποχή που εφευρέθηκαν ... διαρκείς επαναστάσεις.». Με βάση το περιεχόμενο (την πορεία της σκέψης) ο συλλογισμός της τελευταίας παραγράφου είναι επαγωγικός, αφού στην πρώτη προκείμενη παρατίθεται η υπόθεση για το τι θα συνέβαινε με συγκεκριμένα τεχνολογικά επιτεύγματα αν οι μάζες είχαν δύναμη τότε που εφευρέθηκαν αυτά και καταλήγει στο γενικό συμπέρασμα ότι ευτυχώς η πρόοδος του πολιτισμού προηγήθηκε της υπεροχής των μαζών.

B3. Το παραπάνω κείμενο είναι δοκίμιο και μάλιστα αποδεικτικό.

- Είδος γραπτού λόγου, με το οποίο έχει ασχοληθεί έγκριτος συγγραφέας
- Ευσύνοπτο, σύντομο, γρήγορα γραμμένο κείμενο
- Εύληπτο, κατανοητό στο πλατύ κοινό
- Αποτελεί απόπειρα προσέγγισης ενός θέματος, όχι εξάντληση του. Πιο συγκεκριμένα, το θέμα στο οποίο αναφέρεται αντλείται από την ευρύτερη αντικειμενική πραγματικότητα και είναι η συμπεριφορά των μαζών.
- Γραμμένο με γνώση και καλλιέργεια (καλογραμμένο)
- Απαιτεί μεγαλύτερη συμμετοχή του αναγνώστη (με τη σκέψη, τη νόηση, τη φαντασία, το συναίσθημα, τις γνώσεις αλλά και την καλαισθησία του)
- Έχει διδακτικό χαρακτήρα
- Αποτελεί ένα είδος ιδεολογικής ομολογίας του συγγραφέα για θέματα επίμαχα, την ψυχολογία των μαζών.
- Αποτελεί μια προσωπική κατάθεση του συγγραφέα, προβάλλει τη δική του στάση απέναντι στα πράγματα· συχνά προέρχεται από τον κόσμο των ιδεών και των εμπειριών του
- Αποτελεί «υβρίδιο» (μεικτό είδος) που κινείται μεταξύ φιλοσοφίας και λογοτεχνίας

Σκοπός του είναι

- Να εκφράσει τις παρατηρήσεις, τις σκέψεις και τα συναισθήματα του συγγραφέα για τη ζωή ή να περιπλανηθεί ελεύθερα στο χώρο των ιδεών
- Να αναλύσει και να ερμηνεύσει θέματα ηθικής, κοινωνικής, πολιτικής, κλπ. τάξης
- Να πληροφορήσει
- Να ενημερώσει

- Να διδάξει
- Να τέρψει
- Να πείσει

Το ότι είναι αποδεικτικό δοκίμιο φαίνεται από τα εξής:

- Οργανώνεται λογικά , με σαφή δομή
- Προσεγγίζει τον επιστημονικό λόγο
- Έχει αποδεικτικό χαρακτήρα
- Στον **πρόλογο** παραθέτει ο συγγραφέας το **θέμα** και τη **θέση** του
- Στο **κύριο θέμα** προσκομίζει το αποδεικτικό του υλικό για να υποστηρίξει/ αποδείξει τη θέση του
- Στον **επίλογο** επανεκθέτει, συνοψίζει τη θέση του

[Από τα παραπάνω χαρακτηριστικά του δοκιμίου αρκεί να αναφερθούν πέντε]

B4.

α) δεσποτική = αυταρχική
 ανατράπηκε = καταρρίφθηκε
 αλληλοδιαδοχικά = εναλλασσόμενα
 εφήμερες = παροδικές
 αμετάπειστοι = δογματικοί

β) Στην πέμπτη παράγραφο του κειμένου εντοπίζονται οι εξής τρόποι και τα εξής μέσα πειθούς:

επίκληση στη λογική με λογικά επιχειρήματα: «Θα παραγνωρίζαμε ... συντηρητικές»
 επίκληση στο συναίσθημα με περιγραφή και συγκινησιακή γλώσσα: «Εγκαταλελειμμένες ... δουλοπρέπεια»

επίκληση στη λογική με τεκμήριο – ιστορικό γεγονός: «Οι πιο αλαζόνες ... χέρι του.»
 Η επίκληση στο συναίσθημα επιτυγχάνεται επίσης με τη χρήση του α΄ πληθυντικού προσώπου.

Γ. Μαζική κουλτούρα και συμπεριφορά

Τις τελευταίες μέρες τα περιστατικά βίας και βανδαλισμών στα γήπεδα έχουν επαναφέρει έντονα τη συζήτηση για την έξαρση της μαζοποίησης. Ιδίως στις μέρες μας οι εκφάνσεις της μαζοποίησης είναι εξαιρετικά διευρυμένες και αφορούν όλους τους τομείς της σύγχρονης ζωής. Θα ήταν λοιπόν σκόπιμο να επισημανθούν οι παράγοντες που εντείνουν το φαινόμενο σήμερα και να τονιστούν οι συνέπειές του τόσο στο άτομο, όσο και στην κοινωνία και στη δημοκρατία.

Ζητούμενο 1: παράγοντες που εντείνουν τη μαζοποίηση στις μέρες μας.

- ❖ **έλλειψη ουσιαστικής παιδείας**
 - το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο
 - η ελλιπής κριτική σκέψη
 - οι απαρχαιωμένες και κατακερματισμένες γνώσεις
 - η έλλειψη συνθετικής ικανότητας
 - η ημιμάθεια και η αμάθεια
 - ο πνευματικός σκοταδισμός
 - η αδυναμία στοχασμού
 - η αδυναμία αμφισβήτησης
 - ➔ ο άνθρωπος δεν μπορεί να αντισταθεί στις επιταγές της μάζας

- ❖ **η προπαγάνδα**
 - η προπαγάνδα έχει αναχθεί σε επιστήμη [χαρακτηριστικά του προπαγανδιστικού λόγου]
 - προκαλεί ανακλαστική συμπεριφορά (αυτόματη αντίδραση σε συγκεκριμένα ερεθίσματα)
 - ακινητοποιεί την κριτική σκέψη και ικανότητα
 - επιβάλλει τρόπο συμπεριφοράς
 - παθητικοποιεί τον άνθρωπο
 - αποτελεί αποτελεσματική μέθοδο χειραγώγησης της κοινής γνώμης
 - έχει τη δύναμη να διαμορφώνει ήθη και νοοτροπία

- ❖ **παγκοσμιοποίηση**
 - η κατάργηση των οικονομικών συνόρων και το άνοιγμα των αγορών διευκόλυνε την πολιτισμική επέκταση των ισχυρών οικονομικά κρατών έναντι των αναπτυσσόμενων ή υπανάπτυκτων λαών
 - η ανάπτυξη της τεχνολογίας των ΜΜΕ διέυρνε τη δυνατότητα μεταλαμπάδευσης πολιτισμικών αγαθών, κυρίως των ισχυρών
 - η ανάγκη των υπανάπτυκτων λαών να εκσυγχρονιστούν τους οδηγεί συχνά στην άγονη μίμηση ξένων προτύπων ασύμβατων με τη δική τους πολιτισμική ταυτότητα
 - ➔ αποτέλεσμα όλων αυτών είναι οι υπανάπτυκτοι λαοί να έρχονται σε ρήξη με την πολιτισμική τους κληρονομιά
 - ➔ ομοιομορφοποιούνται οι πολιτισμοί – μαζική κουλτούρα

- ❖ **Σύγχρονος τρόπος ζωής**
 - Έντονοι, γρήγοροι και ασθματικοί ρυθμοί ζωής
 - Αυξημένες υποχρεώσεις
 - Πιεστική καθημερινότητα - υπερεργασία
 - Άγχος επιβίωσης, ανασφάλεια
 - Τυποποιούνται οι ανάγκες του ανθρώπου
 - **Απουσία ελεύθερου χρόνου** ➔ παραδίδεται αμαχητί στους ρυθμούς που επιβάλλει η σύγχρονη ζωή
 - Εξάντληση ψυχικών, πνευματικών, σωματικών αποθεμάτων ➔ δεν μπορεί να επεξεργαστεί τα ερεθίσματα που δέχεται από το πολιτισμικό και κοινωνικό περιβάλλον και τα δέχεται αβασάνιστα

- **Αλλοτριώση:** η ατομικότητα συνθλίβεται μέσα στη μάζα, ο άνθρωπος χάνει τη μοναδικότητά του
 - ➔ **Μαζοποίηση:** ο άνθρωπος παρασύρεται από την ταυτότητα και τις επιλογές της μάζας

❖ **ο αλλοτριωμένος άνθρωπος**

- ο σύγχρονος άνθρωπος έχει χάσει την ταυτότητά του
- τον καταβάλλει εξολοκλήρου το άγχος της απόκτησης αγαθών
- εγκλωβίζεται μέσα στο στερεότυπο του επιτυχημένου, καταξιωμένου πολίτη (πλούτος, υψηλές θέσεις κλπ)
- είναι αποψιλωμένος συναισθηματικά
- δομεί την προσωπικότητά του σε ευτελείς αξίες – είναι εξαχρειωμένος ηθικά
- φοβάται να αποστασιοποιηθεί από τη μάζα, μήπως περιθωριοποιηθεί και αισθανθεί απόρριψη
- είναι αποξενωμένος από τους συνανθρώπους του, δεν έχει διάθεση για πραγματική επικοινωνία και διάλογο
 - ➔ ένας τέτοιος άνθρωπος είναι πάντα επιρρεπής και ευάλωτος στη χειραγώγηση και την ποδηγέτηση από τη μάζα

[από τις παραπάνω παραγράφους ενδείκνυνται τρεις για την επαρκή ανάπτυξη του ζητουμένου]

Ζητούμενο 2: συνέπειες

❖ **στο άτομο**

- πνευματικές:
 - στερείται τη φαντασία του
 - παύει να είναι δημιουργικός
 - ακινητοποιείται η κριτική του σκέψη
- ηθικές:
 - αποστεώνεται ηθικά, στηρίζει την ύπαρξή του σε ευτελείς αξίες
 - αποπροσανατολίζεται από τις αληθινές αξίες της ζωής
 - ➔ ιεραρχεί ως σημαντικότερες αξίες τον υλισμό, τον ατομικισμό, τον κυνισμό...
- κοινωνικές:
 - παρασύρεται εύκολα σε παραβατική, αντικοινωνική συμπεριφορά (χουλιγκανισμός, ρατσισμός, εθνικισμός κλπ)
 - γίνεται αδιάφορο για τα προβλήματα της σύγχρονης εποχής, ούτε καν τα αντιλαμβάνεται, καθώς και για το συνάνθρωπο
 - καταδικάζεται σε μοναξιά ➔ ο μαζοποιημένος άνθρωπος δεν είναι σε θέση να αλληλεπιδράσει και να επικοινωνήσει ουσιαστικά
 - φανατίζεται
- χάνει την εσωτερική του ελευθερία:
 - χάνει την πρωτοβουλία του
 - ομοιομορφοποιείται, με αποτέλεσμα να χάνει την ιδιαιτερότητά του
 - χειραγωγείται, ποδηγετείται

❖ **στην κοινωνία**

- διασπάται η κοινωνική συνοχή, εκλείπει η ομόνοια, η συνεργασία μεταξύ των μελών της, η αλληλεγγύη, αφού τα μέλη της κοινωνίας παύουν να προβαίνουν σε συνειδητές επιλογές και παρασύρονται από τη μαζική συμπεριφορά
- οι ηθικές και κοινωνικές αξίες υφίστανται κρίση, με αποτέλεσμα οι δεσμοί της κοινωνίας να χαλαρώνουν
→ εκλείπουν οι έννοιες του αλληλοσεβασμού, της αλληλοκατανόησης, της αποδοχής της διαφορετικότητας του άλλου, εφόσον στη μαζοποιημένη κοινωνία όλοι επιβάλλεται να είναι ίδιοι
- παρουσιάζει έξαρση φαινομένων κοινωνικής παθολογίας (ρατσισμός, εθνικισμός, συμμορίες, συντήρηση στερεοτύπων κλπ)
- οι διαπροσωπικές σχέσεις υποβαθμίζονται σε απρόσωπες
→ η μαζοποιημένη κοινωνία παύει να έχει δυναμική εξέλιξης, αφού δεν συνίσταται από ισχυρές και διαφορετικές οντότητες, στερείται δηλαδή τη διαφορετικότητα ως απαραίτητο στοιχείο ανάπτυξής της

❖ **στην πολιτική - δημοκρατία**

- πολιτικοί
 - οι μαζοποιημένες κοινωνίες παρουσιάζουν συμπτώματα διαφθοράς και στην πολιτική
 - πολιτική προπαγάνδα, λαϊκισμός, μεσσιανισμός, πατριδοκαπηλεία
 - έλλειψη πολιτικού ήθους: ψηφοθηρία, αρχομανία, πελατειακές σχέσεις, εξυπηρέτηση προσωπικών συμφερόντων
- πολίτες
 - απολιτική στάση ζωής
 - ακραίες ιδεολογικές και πολιτικές αντιλήψεις → φανατισμός
 - μη ενσυνείδητη άσκηση των πολιτικών δικαιωμάτων
 - παθητικοποίηση
 - αδικαιολόγητη αντίδραση ή παθητικότητα
 - αδιαφορία για τα κοινά – έλλειψη ενημέρωσης
→ η μαζοποίηση υπονομεύει τη δημοκρατία και την υποβιβάζει σε ψευδοδημοκρατία

Η μαζοποίηση είναι εκείνο το φαινόμενο που συνθλίβει την ατομικότητα του ανθρώπου και καταργεί την αυθυπαρξία του. Ο μόνος αρωγός στην προσπάθεια για τον περιορισμό του είναι η παιδεία. Αυτή έχει τη δύναμη να ενισχύσει τις πνευματικές και ηθικές αντιστάσεις του κάθε ανθρώπου προκειμένου να μπορέσει αυτός να αποστασιοποιηθεί από τις επιταγές της μάζας.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

ΓΑΛΟΥΝΗ ΜΑΡΙΑ - ΔΟΥΔΟΥΜΗ ΕΛΙΝΑ
ΚΑΡΑΒΑΣΙΛΑ ΑΓΓΕΛΙΚΗ - ΣΥΡΜΟΣ ΜΙΛΤΟΣ
ΧΑΝΤΖΟΥΛΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ - ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΚΑΤΕΡΙΝΑ
ΨΩΜΑ ΑΡΕΤΗ

